



**PRZECIWDZIAŁANIE  
WYKORZYSTYWANIU  
SEKSUALNEMU DZIECI  
W TURYSTYCE**

**Pytania i odpowiedzi**



FUNDACJA  
DAJEMY  
DZIECIOM  
SIŁĘ

# **PRZECIWDZIAŁANIE WYKORZYSTYWANIU SEKSUALNEMU DZIECI W TURYSTYCE**

## **Pytania i odpowiedzi**

**Broszura informacyjna ECPAT International**

**Publikacja dostępna w innych językach na stronie [www.ecpat.net](http://www.ecpat.net)**





**ECPAT International** to sieć organizacji pozarządowych, podejmujących działania w celu wyeliminowania problemu dziecięcej prostytucji, dziecięcej pornografii i handlu dziećmi do celów komercyjnego wykorzystywania seksualnego. Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę koordynuje Polską Koalicję przeciwko Komercyjnemu Wykorzystywaniu Seksualnemu Dzieci stowarzyszoną w międzynarodowej organizacji ECPAT International i pełni rolę przedstawiciela Kodeksu Postępowania w Polsce.

Więcej informacji na stronach: [www.ecpat.net](http://www.ecpat.net) oraz [www.fdds.pl](http://www.fdds.pl)

# Spis treści

<b>CZYM JEST KOMERCYJNE WYKORZYSTYWANIE SEKSUALNE DZIECI?</b>	<b>4</b>
<b>CO OZNACZA SKRÓT ECPAT INTERNATIONAL?</b>	<b>5</b>
<b>CZYM JEST TURYSTYKA SEKSUALNA?</b>	<b>6</b>
<b>JAKIEGO OBSZARU DOTYCZY TEN PROBLEM?</b>	<b>7</b>
Problem turystyki seksualnej w perspektywie regionalnej	8
Ameryka Północna i Południowa	8
Afryka	8
Azja	9
Europa i Wspólnota Niepodległych Państw	10
Światowe trendy w turystyce	12
<b>KIM SĄ SPRAWCY I OFIARY?</b>	<b>13</b>
Kto wykorzystuje seksualnie dzieci w turystyce?	13
Czy można zaobserwować schematy działania sprawców?	15
Czy sprawcy działają w sposób zorganizowany, czy samodzielnie?	15
Co sprawia, że dzieci są szczególnie narażone na wykorzystywanie?	16
Jakie są skutki komercyjnego wykorzystywania seksualnego dzieci?	16
<b>CZY TURYSTYKA SEKSUALNA WIĄŻE SIĘ Z INNYMI FORMAMI WYKORZYSTYWANIA DZIECI?</b>	<b>17</b>
Turystyka seksualna a handel dziećmi	17
Turystyka seksualna a pornografia	18
Turystyka seksualna a przymusowe małżeństwa	19
<b>CZY ROZWÓJ TURYSTYKI MA ZWIĄZEK Z PRAWAMI DZIECKA I OCHRONĄ DZIECI PRZED KRZYWDZENIEM?</b>	<b>20</b>
Czy rozwój turystyki może mieć negatywny wpływ na przestrzeganie praw dziecka?	20
Jakie dokumenty prawne są gwarantem praw dziecka w turystyce?	21
<b>JAKIE DZIAŁANIA SĄ PODEJMOWANE W CELU ZWALCZANIA TURYSTYKI SEKSUALNEJ?</b>	<b>22</b>
Jak zwiększać świadomość i wrażliwość społeczną?	22
Jakie inne działania warto podejmować?	23
Czym jest Kodeks Postępowania?	23
W jaki sposób egzekwować prawo?	25
<b>CO MOŻE ZROBIĆ KAŻDY Z NAS?</b>	<b>27</b>
W jakich sytuacjach należy reagować?	27

# CZYM JEST KOMERCYJNE WYKORZYSTYWANIE SEKSUALNE DZIECI?

Na komercyjne wykorzystywanie seksualne dzieci (z ang. *commercial sexual exploitation of children*) składają się zachowania zagrażające ich fizycznej i psychospołecznej integralności.

Deklaracja i Plan Działań przeciwko Seksualnemu Wykorzystywaniu Dzieci w Celach Komercyjnych są przełomowymi dokumentami, definiującymi to zjawisko jako pogwałcenie podstawowych praw dziecka. Definicja zawarta w tych dokumentach\* mówi, że wykorzystywanie seksualne dziecka przez osobę dorosłą ma miejsce wówczas, gdy czynności seksualne występują za finansową lub jakąkolwiek inną formą wynagrodzenia małoletniego lub osób trzecich. Komercyjne wykorzystywanie seksualne stanowi formę zniewolenia i przemocy wobec dzieci. Jest współczesną formą niewolnictwa, gdzie dziecko jest traktowane jak obiekt seksualny i handlowy.

Komercyjne wykorzystanie seksualne niesie za sobą poważne konsekwencje dla dziecka, jego rodziny i środowiska. Najczęściej identyfikowanymi formami tego rodzaju wykorzystania dzieci są prostytucja, pornografia i handel dziećmi. Inne formy obejmują turystykę seksualną czy przymusowe małżeństwa. Ofiarami wykorzystywania seksualnego mogą również stać się dzieci podejmujące drobne prace, w tym prace wakacyjne.

Komercyjne wykorzystywanie seksualne dzieci jest złożonym problemem, który może się wiązać z ubóstwem i rozwarstwieniem społecznym, dyskryminacją ze względu na pochodzenie i/lub płeć, sytuacjami konfliktowymi, kryzysowymi i katastrofami, albo może wynikać ze społecznego przyzwolenia i nastawionych na konsumpcjonizm postaw społeczeństwa. Do komercyjnego wykorzystywania dzieci

dochodzi na całym świecie, choć specyfika i skala problemu jest różna w poszczególnych krajach.

Na problem turystyki seksualnej, definiowanej jako komercyjne wykorzystywanie seksualne dzieci w turystyce, zwrócono uwagę ponad 15 lat temu. Do tej formy wykorzystywania dzieci dochodzi zarówno w krajach najliczniej odwiedzanych przez turystów z całego świata, jak i tam, gdzie baza turystyczna nie jest jeszcze rozwinięta oraz w krajach nieznajdujących się w obszarze zainteresowania przemysłu turystycznego.

W zwalczaniu problemu komercyjnego wykorzystywania seksualnego dzieci (dziewcząt i chłopców), ważna jest polityka wobec sprawców tego rodzaju przestępstw (ściganie i karanie). Równie duże znaczenie ma przeciwdziałanie zachowaniom, przekonaniom i postawom społecznym, które wytwarzają oraz utrzymują zapotrzebowanie na kontakty seksualne z dziećmi. Przeciwdziałanie problemowi turystyki seksualnej jest jednym z ważniejszych wyzwań, które stoją przed branżą turystyczną, działającą w zglobalizowanym świecie i zdominowanym przez Internet, który przy wszystkich zaletach nowych technologii, równocześnie ułatwia komunikację potencjalnym sprawcom wykorzystania dzieci.

Mamy nadzieję, że broszura ta pozwoli lepiej zrozumieć problem komercyjnego wykorzystywania seksualnego dzieci w turystyce i pomoże przeciwdziałać temu zjawisku.

---

\* Deklaracja i Plan Działań zostały przyjęte przez rządy 122 krajów podczas Pierwszego Światowego Kongresu przeciwko Komercyjnemu Wykorzystywaniu Seksualnemu Dzieci w Sztokholmie w 1996 roku, w tym przez rząd Polski.

## CO OZNACZA SKRÓT ECPAT INTERNATIONAL?

*(z ang. End Child Prostitution, Child Pornography and Trafficking of Children for Sexual Purposes)*

**ECPAT International** to sieć organizacji pozarządowych przeciwdziałających prostytucji dziecięcej, dziecięcej pornografii i handlowi dziećmi w celu wykorzystywania seksualnego. ECPAT International działa w ponad 70 krajach za pośrednictwem koalicji, które podejmują różnorodne działania: zwiększają świadomość społeczeństwa na temat różnych form wykorzystywania seksualnego dzieci, prowadzą działania lobbingsowe na poziomie krajowym i międzynarodowym, zapewniają opiekę i wsparcie dzieciom – ofiarom wykorzystywania seksualnego oraz prowadzą kampanie społeczne oraz programy edukacyjne, mające na celu ochronę dzieci.

ECPAT International zajmuje się przeciwdziałaniem wykorzystywaniu dzieci w turystyce seksualnej od początku swojego istnienia. Organizacja powstała w latach 90. po zrealizowaniu międzynarodowej kampanii przeciwko dziecięcej turystyce seksualnej. Akcja była odpowiedzią na problem wykorzystywania dzieci przez turystów przyjeżdżających do Tajlandii, Sri Lanki i Filipin. Punktem zwrotnym było spotkanie przedstawicieli organizacji pozarządowych i branży turystycznej w Chiang Mai (miasto w północnej Tajlandii), którzy zaniepokojeni wynikami badań nt. problemu, postanowili przeprowadzić kampanię pt. „End Child Prostitution in Asian Tourism” (ECPAT).

W 1996 roku ECPAT rozszerzył działalność na inne kraje azjatyckie oraz Europę, Amerykę Południową i USA. W nazwie organizacji zachowano początkowy akronim, ale rozszerzono jego znaczenie. Pierwsza społeczna kampania ECPAT-u miała szeroki zasięg medialny, zmobilizowała opinię społeczną, zwróciła uwagę rządów na problem komercyjnego wykorzystywania seksualnego dzieci oraz zachęciła kolejne organizacje pozarządowe do zajęcia się tym problemem. ECPAT zyskiwał nowych członków, aż w 1996 roku w Sztokholmie, przy współpracy z UNICEF i grupą organizacji pozarządowych

działających na rzecz Konwencji Praw Dziecka (NGO Group for the Convention of the Rights of the Child) zorganizowano Pierwszy Światowy Kongres przeciwko Komercyjnemu Wykorzystywaniu Seksualnemu Dzieci. Podczas kongresu podpisano Deklarację Sztokholmską i Agendę Działania, zobowiązując tym samym rządy 122 krajów do stworzenia światowego partnerstwa przeciwko komercyjnemu wykorzystywaniu seksualnemu dzieci oraz wdrażania krajowych planów działań. Wtedy też, podjęto decyzję o przekształceniu kampanii ECPAT w organizację pozarządową, której siedziba została zarejestrowana w Tajlandii.

Drugi Światowy Kongres przeciwko Komercyjnemu Wykorzystywaniu Dzieci odbył się w 2001 roku w japońskim mieście Yokohama. Wzięło w nim udział ponad 3000 uczestników reprezentujących 134 kraje. Największy nacisk położono na udział samej młodzieży w działaniach profilaktycznych. Sukcesem kongresu było zmobilizowanie do działania wielu partnerów: instytucji rządowych, organizacji pozarządowych, służb, firm z branży turystycznej, międzynarodowych instytucji i osób prywatnych, reprezentujących społeczeństwo obywatelskie.

Sieć organizacji pozarządowych ECPAT International, koordynowana przez sekretariat z siedzibą w Bangkoku, podejmuje działania, które mają na celu przeciwdziałanie wszelkim formom komercyjnego wykorzystywania seksualnego dzieci. Wiele organizacji zrzeszonych w ECPAT koncentruje swoje działania na przeciwdziałaniu turystyce seksualnej poprzez realizację kampanii społecznych, prowadzenie badań, wdrażanie systemów raportowania nt. zjawiska oraz promowanie współpracy z branżą turystyczną. Niektóre grupy ECPAT International angażują się również w przeciwdziałanie innym formom wykorzystywania małoletnich, takim jak handel dziećmi, prostytucja czy pornografia.

## CZYM JEST TURYSTYKA SEKSUALNA?

Turystyka seksualna to forma komercyjnego wykorzystywania dzieci przez osoby dorosłe, które zazwyczaj podróżują z krajów bogatszych do uboższych albo przemieszczają się w celu wykorzystania seksualnego dzieci na terenie własnego kraju. Turystyka seksualna bazuje na nierównościach ekonomicznych i jest powiązana z innymi formami wykorzystywania dzieci.

Nie ma jednego profilu turysty seksualnego. Wyróżnia się wśród nich sprawców preferencyjnych, którzy zaspokajają swoje potrzeby seksualne tylko z dziećmi i sprawców sytuacyjnych, którzy wykorzystują dzieci nie ze względu na ich wiek, ale nadarżającą się okazję do nawiązania kontaktu. Powszechnie uważa się, że w turystykę seksualną angażują się głównie mężczyźni w średnim lub starszym wieku, jednak sprawcami wykorzystania dzieci mogą być również osoby młode. Nie należy zapominać, że małoletnich mogą wykorzystywać również kobiety, a krzywdzące zachowania wobec dzieci podejmują zarówno bogaci, jak i mniej zamożni turyści.

Sprawcy korzystają z bazy turystycznej – hoteli, restauracji, ośrodków wypoczynkowych, linii lotniczych, taksówek, biur podróży etc. Nawiązują kontakt z dziećmi w różnych okolicznościach, np.: na ulicy, na plaży, w pięciogwiazdkowych hotelach lub w tanich bazach noclegowych, klubach, barach, restauracjach, na dworcach. Proces zdobywania przez sprawcę zaufania dziecka może trwać długo, do nawiązania kontaktu z dzieckiem może również dojść za pośrednictwem osób trzecich. Sprawcy coraz częściej nawiązują pierwszy kontakt z małoletnim lub z osobą pośredniczącą przez Internet.

Poczucie anonimowości turysty, przebywającego w obcym kraju lub mieście sprzyja krzywdzącym zachowaniom wobec dzieci. Ponadto, sprawcy mają tendencję do usprawiedliwiania swojego postępowania, twierdząc, że w danym kraju kontakty seksualne z dziećmi są akceptowane lub że korzyści, które dzieci otrzymują za usługi seksualne, pomagają ich rodzinom i opiekunom.

Firmy i przedsiębiorstwa, które nie zwracają uwagi

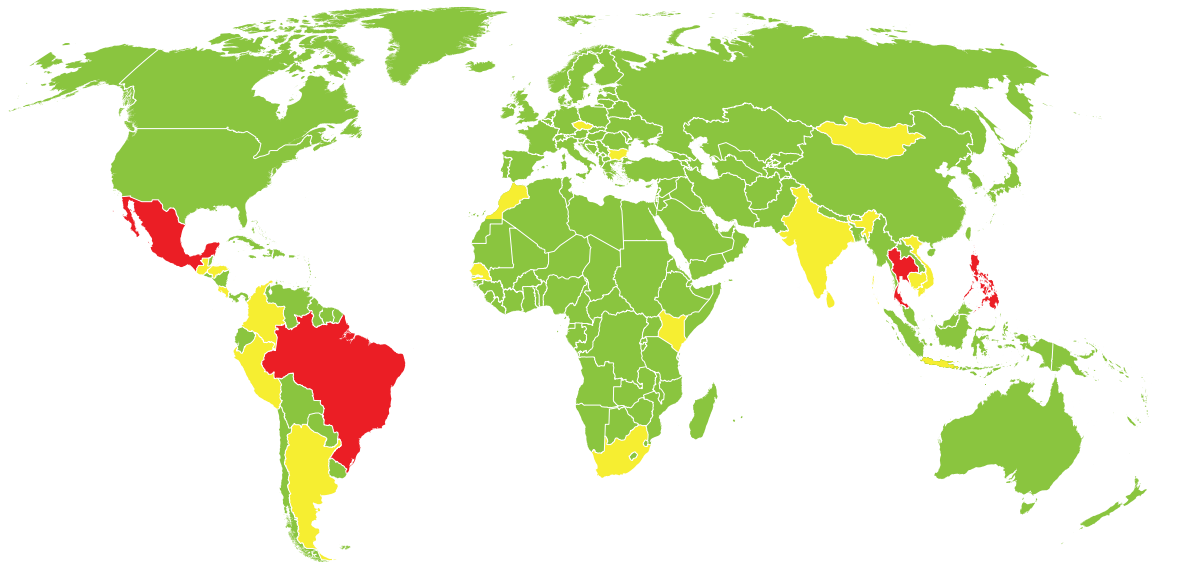
na problem turystyki seksualnej, mogą pośrednio przyczynić się do rozwoju tego procederu. Tymczasem branża turystyczna, ze względu na swoją specyfikę, odgrywa ogromną rolę w walce z tą formą wykorzystywania dzieci.

Turystyka seksualna jest problemem globalnym. Pod wpływem działań prewencyjnych podejmowanych przez instytucje rządowe, firmy z branży turystycznej i organizacje pozarządowe, turyści seksualni mogą zmieniać początkowo obrany cel podróży. Dlatego należy pamiętać, że zaostrzając przepisy w jednym kraju, trzeba zadbać o ochronę dzieci w krajach sąsiadujących – tak, aby zmniejszenie skali zjawiska na terenie jednego państwa nie okazało się pozorne, ze względu na wybieranie przez turystów seksualnych innych, mniej rygorystycznie nastawionych krajów.

Często padają pytania o skalę zjawiska. Należy pamiętać, że ze względu na złożoność problemu, trudno jest oszacować liczbę dzieci – ofiar oraz sprawców. Sprawcy mają świadomość odpowiedzialności karnej, a dzieci wstydzą się, czują się winne, są zastraszane i szantażowane. Temat ten jest nadal w pewnym stopniu traktowany jako tabu: władze wielu krajów podważają istnienie problemu turystyki seksualnej lub umniejszają problem z obawy, że takie informacje będą miały negatywny wpływ na wizerunek państwa czy wręcz zahamują rozwój turystyki. Świadomość społeczna tego problemu jest wciąż niska. Często tego rodzaju przestępstwa są odnotowywane jako przypadki prostytucji lub pedofilii w oderwaniu od kontekstu turystyki seksualnej, a karanie, ściganie i zbieranie informacji o sprawcach jest utrudnione, jeżeli przestępstwa mają charakter transgraniczny.

## JAKIEGO OBSZARU DOTYCZY TEN PROBLEM?

Turystyka seksualna jest niestety zjawiskiem rozwijającym się, a jego trendy są zmienne. Niektóre kraje określa się jako stałe miejsca podróży turystów seksualnych, w innych krajach problem ten jest dopiero zauważany. Poniższa mapa obrazuje stopień rozpoznania zjawiska w poszczególnych krajach.



- kraje, w których problem turystyki seksualnej jest rozpoznany od dawna
- kraje, w których problem turystyki seksualnej jest coraz częściej rozpoznawany



## Problem turystyki seksualnej w perspektywie regionalnej

Trudno jest oszacować skalę wykorzystywania seksualnego dzieci na świecie, a jeszcze trudniej wyodrębnić dane dotyczące wyłącznie przypadków wykorzystania małoletnich w turystyce seksualnej. Dostępne statystyki mówią o zidentyfikowanych przypadkach dzieci – ofiar w poszczególnych krajach lub o potencjalnych ofiarach z grup szczególnie narażonych na wykorzystanie. Poniżej przedstawiamy informacje dotyczące poszczególnych regionów.

### Ameryka Północna i Południowa

*Problem turystyki seksualnej dotyczy całego kontynentu amerykańskiego. Jednym z zaobserwowanych trendów są wyjazdy turystów seksualnych z Kanady i USA do biedniejszych krajów Ameryki Środkowej i Południowej. Problem wykorzystywania seksualnego dzieci w tym regionie jest widoczny już od ponad 20 lat. Jednak w niektórych krajach, jak w przypadku Kolumbii, dopiero zaczyna być ujawniany.*

#### Meksyk

Meksyk jest krajem, do którego przyjeżdża wielu turystów seksualnych. Według danych Krajowego Systemu ds. Integralnego Rozwoju Rodziny najwięcej przypadków wykorzystywania małoletnich odnotowano w Tijuanie, Acapulco, Cancun i Guadalajarze. Analiza spraw dotyczących amerykańskich turystów seksualnych, podróżujących za granicę w latach 2003–2006, wykazała, że 36% przestępstw przez nich popełnionych miało miejsce w Meksyku: 18 z 50 wykrytych przypadków.

#### Kolumbia

Kolumbia, ze względu na konflikty zbrojne, uprowadzenia i dużą skalę przestępczości, nie jest krajem kojarzonym z turystyką seksualną. Jednak niestabilna sytuacja polityczna kraju, nie powstrzymuje turystów seksualnych od podróżowania do Bogoty czy Cartageny de Indias. UNICEF, lokalne organizacje pozarządowe oraz kolumbijska policja szacują, że rocznie ok. 20–30 tysięcy dzieci pada ofiarą wykorzystywania seksualnego w Kolumbii. W Cartagenie, która jest atrakcyjnie położonym miastem na północy kraju, nad Morzem Karaibskim, około 1500 chłopców i dziewczynek rocznie było ofiarami wykorzystywania seksualnego przez zagranicznych turystów<sup>1</sup>. Lokalne władze opracowały plan działań, mający zapobiec nasilającemu się problemowi. W 2011 roku według obserwacji UNICEF w wyniku wzmocnionych działań prewencyjnych podjętych w Cartagenie zwiększyła się świadomość na temat problemu i wykrywalność przypadków<sup>2</sup>.

#### Afryka

*Kraje afrykańskie coraz częściej przyciągają zagranicznych inwestorów. Rośnie również liczba turystów wyjeżdżających do Afryki, a w tym turystów seksualnych. Początkowo problem wykorzystywania dzieci przez turystów seksualnych dotyczył głównie zachodniej i północnej części kontynentu – Maroka i Senegalu; później rozprzestrzenił się na inne kraje, takie jak np. Kenia.*

## Kenia

Badania przeprowadzone przez UNICEF wskazują, że w miastach na wybrzeżu, takich jak Malindi, Mombasa, Kilifi i Diani rocznie wykorzystywanych jest około 10–15 tysięcy dziewczynek<sup>3</sup>. Inne badania mówią o 30 tysiącach małoletnich w wieku od 12 do 14 lat, wykorzystywanych seksualnie na terenie hoteli czy prywatnych willi<sup>4</sup>. Trendy związane z historią kolonialną kraju, zaobserwowane w innych krajach regionu, nie dotyczą Kenii. Badania przeprowadzone przez UNICEF wykazały, że 18% sprawców stanowią turyści seksualni z Włoch, 14% z Niemiec, 12% ze Szwecji, a najczęstszymi sprawcami wykorzystania są turyści z samej Afryki – obywatele Ugandy i Tanzanii<sup>5</sup>.

## Ghana

Turyści seksualni podróżujący do Ghany, wybierają ten kraj ze względu na słaby system prawny (kwestia ścigania sprawców). Koalicja na rzecz Praw Dziecka (lokalna organizacja pozarządowa) przeprowadziła wywiady z turystami – część respondentów potwierdziła, że oferuje dzieciom jedzenie, ubrania czy inne przedmioty w zamian za kontakty seksualne<sup>6</sup>. Trudna sytuacja ekonomiczna kraju, tańsze i lepsze połączenia lotnicze i stosunkowa łatwość w nawiązaniu kontaktów z dziećmi, które nie spodziewają się krzywdzącego zachowania ze strony turystów, przyciągają do Ghany sprawców wykorzystywania dzieci<sup>7</sup>.

## Azja

*Z turystyką seksualną najczęściej kojarzona jest Azja, ponieważ w krajach takich jak Tajlandia i Filipiny seksbiznes funkcjonuje na dużą skalę. W miarę zaostrzania przepisów karnych oraz wzmoczenia działań, mających na celu ograniczenie wykorzystywania seksualnego małoletnich w wyżej wymienionych krajach, zaobserwowano, że turyści seksualni zaczęli przyjeżdżać również do Kambodży i Wietnamu. Innym krajem docelowym dla turystów seksualnych jest coraz częściej Mongolia, co potwierdza, że kierunki podróży obierane przez sprawców wykorzystywania dzieci zależą od zachodzących zmian politycznych, gospodarczych i społecznych w regionie.*

## Filipiny

Kraj ten jest od dawna celem podróży turystów seksualnych. Na Filipinach szacuje się około 100 tysięcy małoletnich ofiar wykorzystywania w prostytucji rocznie, z czego prawie 20 tysięcy to ofiary turystów podróżujących do stołecznego regionu Manila<sup>8</sup>. W związku z częstą identyfikacją przypadków wykorzystywania małoletnich, Filipiny znalazły się w centrum zainteresowania mediów i wzmoczonych działań prewencyjnych podejmowanych przez organizacje pozarządowe. Przypadki aresztowań turystów seksualnych są coraz liczniejsze, ale kraj ten jest nadal celem podróży dla turystów seksualnych<sup>9</sup>. Coraz częściej dzieci są wykorzystywane do tworzenia materiałów pornograficznych rozpowszechnianych w Internecie<sup>10</sup>.

## Mongolia

Wzrasta liczba turystów przyjeżdżających do Mongolii, szczególnie w ramach kilkudniowych pobytów. Większość turystów, a są to głównie obywatele Japonii i Korei Południowej, przyjeżdża w celach zgodnych z prawem, jednak wzrost turystyki zagranicznej budzi obawy przed przyjazdem większej ilości turystów seksualnych. Lokalne grupy ECPAT International zaobserwowały przypadki obywateli obcych krajów, którzy rozwijali biznes oparty na seksturystyce. Policja potwierdziła, że małoletni pracujący w barach, hotelach i salonach masażu mogą być narażeni na wykorzystanie. Organizacja ECPAT Mongolia przeprowadziła kampanie społeczne, które informując o karalności za podejmowanie kontaktów seksualnych z małoletnimi, miały na celu odwieść potencjalnych sprawców od wykorzystania dzieci<sup>11</sup>.

## Europa i Wspólnota Niepodległych Państw

*Na problem komercyjnego wykorzystywania seksualnego małoletnich zaczęto zwracać uwagę po upadku Związku Radzieckiego. Rosja, Czechy i Ukraina, były jednymi z pierwszych krajów, w których odnotowano przypadki handlu dziećmi, pornografii dziecięcej i innych form seksualnego wykorzystywania małoletnich. Wkrótce, w związku ze zwiększającą się liczbą turystów, problem turystyki seksualnej (wyjazdowej i przyjazdowej) zaobserwowano również w innych regionach. Ze względu na ograniczony zakres tej publikacji, przedstawiamy sytuację w kilku wybranych krajach.*

### Rosja

Od czasu upadku Związku Radzieckiego, Rosję wymienia się jako kraj pochodzenia i tranzytu dzieci – ofiar handlu w celu wykorzystywania seksualnego oraz kraj, w którym masowo produkowane są materiały pornograficzne z udziałem dzieci. Jedną z najczęściej wymienianych form wykorzystywania dzieci na terenie Rosji jest również turystyka seksualna. Ze względu na bliskość granic z krajami skandynawskimi, północno-zachodnia część Rosji jest częstym celem podróży tamtejszych turystów seksualnych. Pierwszy przypadek eksterytorialnego skazania sprawcy wykorzystywania seksualnego dzieci, dotyczył obywatela Finlandii, który dopuścił się czynów przestępczych w miejscowości Wyborg<sup>12</sup>. W Moskwie liczbę dzieci wykorzystywanych w prostytucji szacuje się na 20–30 tysięcy rocznie. Najczęściej sprawcami wykorzystywania małoletnich są obywatele Europy Zachodniej<sup>13</sup>.

### Estonia

Wraz z nasileniem się międzynarodowych kontaktów z Europą Zachodnią oraz wzrostem turystyki, Estonia musiała również zmierzyć się z problemem handlu dziećmi i turystyki seksualnej. Przypadek obywatela Finlandii, który został skazany po powrocie z Estonii na 2 lata i 10 miesięcy pozbawienia wolności za wielokrotne wykorzystywanie seksualne dzieci, pokazuje, jak sprawcy wybierają za swój cel podróży kraje w jednym regionie. W Estonii odnotowano również przypadki wykorzystywania seksualnego dzieci przez turystów z Rosji, Wielkiej Brytanii i z innych krajów Europy Zachodniej, jednak skala problemu seksturystyki w Estonii nie została oszacowana.

### Czechy

W latach 90. zaobserwowano napływ turystów seksualnych do Czech, głównie do Pragi. Jednak wraz z rozwojem gospodarczym kraju i polepszającym się standardem życia, zmniejszyła się skala wykorzystywania seksualnego małoletnich w turystyce. Przychody z turystyki w Czechach stanowią około 3% PKB przy 6 milionach turystów rocznie przyjeżdżających do kraju<sup>14</sup>. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego przygotowało strategię odpowiedzialnego rozwoju dla sektora turystycznego (2007–2013), ale w dokumencie tym nie ma odniesień do problemu seksturystyki. W Czechach ograniczono prostytucję uliczną, jednak do sytuacji wykorzystywania dzieci dochodzi coraz częściej w prywatnych mieszkaniach, agencjach towarzyskich i klubach.

## Francja

W związku z częstymi przypadkami udziału obywateli Francji w wyjazdowej turystyce seksualnej, wzmocniono mechanizmy prawne w ściganiu przestępstw seksualnych na szkodę dzieci. Według danych Światowej Organizacji Turystyki Narodów Zjednoczonych, najczęściej na świecie podróżują Francuzi<sup>15</sup>. W 2010 roku przeprowadzono badanie opinii społecznej, które wykazało, że 43% Francuzów postrzega prostytucję dziecięcą w krajach rozwijających się, która dotyczy małoletnich powyżej 15. roku życia, jako ich wolny wybór (dla porównania: tylko 10% badanych uważa prostytucję dziecięcą we Francji za „wolny wybór” małoletnich). Ponadto, dla 44% respondentów, argumentem przyzwalającym na podejmowanie kontaktów seksualnych z małoletnimi w krajach rozwijających się było rzekome wsparcie materialne dzieci i ich rodzin<sup>16</sup>. Wyniki tych badań wskazują, jak istotne jest zwiększanie świadomości społecznej na temat karalności za podejmowanie komercyjnych kontaktów seksualnych z małoletnimi, również poza granicami kraju i jak poważne konsekwencje takich czynów pozostają w psychice wykorzystanego dziecka.

## Niemcy

Skala problemu seksturystyki wyjazdowej i przyjazdowej w Niemczech nie jest znana. Z nielicznych przeprowadzonych badań wynika, że rocznie około 20 tysięcy niemieckich turystów wyjeżdża za granicę w celu wykorzystywania seksualnego małoletnich, głównie do Afryki, Ameryki Południowej, Azji i Europy Wschodniej. W badaniach przeprowadzonych na grupie 7500 turystów (German Travel Analysis, 2010) 70% osób podkreśliło, że na agencjach turystycznych spoczywa społeczna odpowiedzialność za ochronę dzieci przed krzywdzeniem i powinny one angażować się w działania, mające na celu przeciwdziałanie turystyce seksualnej. Przestępstwa stwierdzone przez niemiecką policję (dane do 2007 roku) wskazują, że sprawcy podróżują głównie do: Tajlandii (23,51%), Czech (17,13%), Brazylii (13,59%), Rumunii (7,17%), Wietnamu i Indii (5,58%), Sri Lanki (5,98%), Filipin (6,77%), Kambodży (3,59%), Polski (1,09%). Od 2010 roku organizacje pozarządowe z Niemiec, Austrii i Szwajcarii prowadzą kampanię „Don't Look Away”, która miała na celu podniesienie świadomości turystów i zachęcenie ich do nie pozostawiania obojętnymi na problem wykorzystywania seksualnego małoletnich w turystyce<sup>17</sup>.

## Polska

W Polsce nie było dotychczas szerszych analiz, dotyczących problemu wykorzystania seksualnego małoletnich w turystyce i rzadko się mówi o tym zjawisku. Oficjalne statystyki policyjne wskazują na przestępstwa wykorzystania seksualnego dzieci, które mogą być powiązane z turystyką seksualną: rocznie, policja stwierdza około 1500 (+/- 200) przestępstw z art. 200 kk (czyn pedofilny z osobą do 15 r.ż.) oraz identyfikuje od kilkudziesięciu do kilkuset małoletnich wykorzystywanych w prostytucji. Nie są jednak dostępne dane, które określałyby skalę turystyki seksualnej przyjazdowej, wyjazdowej oraz wśród turystów lokalnych podróżujących po kraju. Należy podkreślić, że do Polski przyjeżdża coraz więcej turystów i rośnie liczba Polaków wyjeżdżających za granicę, w tym do krajów, w których obserwuje się problem seksturystyki. W 2014 roku granice Polski przekroczyło ponad 73 milionów cudzoziemców (2,9% więcej niż rok wcześniej). W 2013 roku w co najmniej jednym wyjeździe turystycznym uczestniczyło 56% mieszkańców Polski, czyli o 5 punktów procentowych więcej niż w poprzednim roku. Z obiektów noclegowych, korzysta coraz więcej turystów zagranicznych (w 2013 roku odnotowano 5,3% wzrost w stosunku do roku poprzedniego). W 2013 roku liczba Polaków w obiektach noclegowych wzrosła o 3,4%<sup>18</sup>.

### Opis przypadku:

*Czternastoletni chłopiec pochodził z zamożnej rodziny. Pomagał rodzicom w prowadzeniu pensjonatu i zapoznawał zagranicznych turystów z okolicą. Pewnego dnia jeden z gości zaprosił chłopca do pokoju i pokazał mu film pornograficzny. Podczas kolejnych spotkań, turysta wykorzystywał chłopca, a w zamian za kontakty seksualne dawał mu drobne pieniądze. Za namową sprawcy do pensjonatu zaczęli przyjeżdżać kolejni turyści seksualni. Nastolatek jeździł z nimi na dyskoteki, pokazywał okolicę i utrzymywał kontakty seksualne, za które otrzymywał wynagrodzenie. Rodzice nie zauważyli zmiany w zachowaniu syna, ani nie zwrócili uwagi, że dysponuje on pieniędzmi<sup>19</sup>.*

## Ukraina

Przed rozpoczęciem konfliktu zbrojnego na Ukrainie w 2014 roku, przypadki wykorzystywania seksualnego dzieci nasilały się w okresie letnim w turystycznych miejscowościach położonych nad Możem Czarnym. Dzieci z krajów byłego Związku Radzieckiego były przewożone przez handlarzy ludźmi głównie do Odessy i na Krym, a na Ukrainę przyjeżdżało coraz więcej seksturystów. Badania przeprowadzone przez organizację La Strada na Ukrainie w 2010 roku, wykazały, że sprawcy najczęściej nawiązują kontakt z przyszłymi ofiarami wykorzystania lub pośrednikami przez Internet. Problemem na Ukrainie jest również korupcja służb, które ułatwiają proceder oraz niski stopień karalności sprawców. Organizacje pozarządowe na Ukrainie prowadzą kampanie i projekty, mające na celu przeciwdziałanie problemowi wykorzystywania dzieci w seksturystyce<sup>20</sup>. W związku z konfliktem zbrojnym dzieci są narażone na różne formy komercyjnego wykorzystywania, w tym seksualnego, a dotychczas obserwowane trendy dotyczące seksturystyki ulegną zmianie.

## Światowe trendy w turystyce

Światowe trendy mówią o wzrastającej liczbie turystów: 277 milionów w latach 80., 528 milionów w 1995 roku i 983 miliony osób podróżujących w 2011 roku. W 2012 roku liczba osób podróżujących na świecie po raz pierwszy przekroczyła miliard. Prognozy Światowej Organizacji Turystyki do 2030 roku mówią o 3% wzroście w skali roku. Turystyka międzynarodowa przynosi ogromne dochody i w zależności od kraju stanowi od 2% do 10% PKB<sup>21</sup>.

Trudno określić skalę wykorzystywania seksualnego dzieci w kontekście podróży i turystyki. Jednak przy zwiększającym się ruchu turystycznym, proporcjonalnie może rosnąć liczba potencjalnych sprawców wykorzystywania seksualnego dzieci. Zaangażowanie branży turystycznej w przeciwdziałanie seksturystyce ma ogromne znaczenie w ochronie dzieci przed tą formą krzywdzenia.

## KIM SĄ SPRAWCY I OFIARY? Kto wykorzystuje seksualnie dzieci w turystyce?

Seksturysty to nie tylko osoby pozostające poza związkami małżeńskimi. Sprawcami wykorzystania małoletnich mogą być zarówno mężczyźni, jak i kobiety, choć mężczyźni stanowią znaczącą większość. Mogą to być zarówno osoby heteroseksualne, jak i homoseksualne. Osoby wykorzystujące seksualnie dzieci to turyści zagraniczni lub osoby podróżujące na terenie własnego kraju. Mogą pochodzić z zamożnych środowisk albo podróżować bez nakładów finansowych. Mimo że sprawcom przestępstw seksualnych wobec dzieci nie można przypisać charakterystycznych cech, to można podzielić ich na trzy główne kategorie:

### Sprawcy sytuacyjni

Większość sprawców to sprawcy sytuacyjni – turyści, którzy podejmują kontakty seksualne z małoletnimi w ramach nadarzającej się „okazji”, w sytuacjach, w których czują się anonimowo i bezkarnie. Osoby te, na co dzień nie mają skłonności do podejmowania kontaktów seksualnych z dziećmi.

Niestety niewielu sprawców sytuacyjnych udaje się zatrzymać, oskarżyć i skazać za popełnione przestępstwo. Wiąże się to z faktem, że zazwyczaj sprawcy sytuacyjni nie rejestrują zdjęć ani nagrań z wykorzystania małoletnich, nie kontaktują się z grupami osób o skłonnościach pedofilnych ani zorganizowanymi grupami przestępczymi, zajmującymi się produkcją pornografii. Częściej podejmują komercyjne kontakty seksualne z dziećmi w wieku nastoletnim niż z małymi dziećmi, przez co ich zachowanie może spotykać się wręcz z przyzwoleniem społecznym.

### Opis przypadku:

W 2001 roku w wyniku dochodzenia przeprowadzonego w sprawie grupy przestępczej, zajmującej się produkcją pornografii w Tajlandii, aresztowano i skazano obywatela Francji – Amona Chemouila, który wykorzystywał seksualnie 11-letnią dziewczynkę. Materiał dowodowy pochodził z nagrania jednego z uczestników wykorzystania małoletniej, obywatela Szwecji. Podczas rozprawy, Chemouil przyznał się do winy i przeprosił za „kradzież dzieciństwa” małej Pattai. Był to pierwszy przypadek osądzenia obywatela Francji po jego powrocie do kraju, zgodnie z możliwością stosowania prawa krajowego eksterytorialnie.

### Sprawcy preferencyjni

Sprawców preferencyjnych jest mniej niż sytuacyjnych, ale potencjalnie mogą wykorzystać większą liczbę dzieci. Sprawcy preferencyjni podejmują również kontakty seksualne z dorosłymi, ale głównie starają się poszukiwać kontaktów z dziećmi. W niektórych sytuacjach rozróżnienie między sprawcami preferencyjnymi a sytuacyjnymi jest płynne. Seks jest niekiedy postrzegany jako środek do zdobycia władzy i kontroli nad ofiarami. W wielu regionach świata wykorzystywanie młodych i niedoświadczonych partnerów jest traktowane jako wyznacznik męskości, a dziewczęta tuż po osiągnięciu dojrzałości płciowej nie są uważane za dzieci, którym należy się szczególna ochrona.

### Opis przypadku:

31-letni turysta z Singapuru pracował jako wykładowca uniwersytecki. W 2005 roku został aresztowany w pokoju hotelowym w Tajlandii podczas próby zakupu usług seksualnych przez Internet. Policja tajlandzka zatrzymała Darwisa Rianto Lima dzięki międzynarodowej współpracy prowadzonej ze stroną amerykańską i australijskim Interpolem, którzy monitorowali w Internecie proces poszukiwania i zakupu usług seksualnych z chłopcami w wieku 12–16 lat.

## Pedophile

Sprawców wykorzystywania seksualnego dzieci powszechnie uważa się za pedofilów. Pedofilia oznacza pociąg seksualny osób dorosłych do małych dzieci, które są przed okresem dojrzewania. Część pedofilów nie realizuje swoich fantazji i nie podejmuje zachowań seksualnych z dziećmi, podczas gdy inni sprawcy – niemający skłonności pedofilnych – mogą wykorzystywać dzieci ze względu na nadarżającą się okazję<sup>22</sup>.

Pedofile wymieniają się i dzielą informacjami nt. sposobów i możliwości nawiązania kontaktów z dziećmi w celu ich wykorzystania. Ten schemat działania powtarza się, np. wśród turystów seksualnych, podróżujących z USA do Meksyku.

### Opis przypadku:

*Stefan Irving został aresztowany w ramach operacji przeciwko grupie wykorzystującej seksualnie dzieci w kurorcie turystycznym Castillo Vista Del Mar w Acapulco w Meksyku. Kurort prowadzili Amerykanie, którzy kontaktowali turystów seksualnych z chłopcami – najmłodszy miał zaledwie 8 lat<sup>23</sup>. Pracownicy i goście hotelu zwabiali ubogich chłopców z ulicy i plaży do hotelu, w celu wykorzystania, oferując im w zamian jedzenie, ubrania lub pieniądze. W kurorcie aresztowano ośmiu obywateli USA. Stefan Irving, z zawodu pediatra, wykorzystywał chłopców w wieku od 6 do 12 lat, robił im zdjęcia i nagrywał filmy pornograficzne. Irving był wcześniej karany za kontakty seksualne z dziećmi. Pomimo odwołania, w 2006 roku został skazany prawomocnym wyrokiem na 21 lat pozbawienia wolności.*

Można wyróżnić kilka podstawowych mechanizmów działania sprawców wykorzystania seksualnego dzieci:

- Sprawcy uwodzący poświęcają dzieciom dużo uwagi, czasu, zaspokajają emocjonalne i finansowe potrzeby dzieci, kupują im prezenty. Aby zapobiec ujawnieniu wykorzystania, mogą stosować groźby, szantaż i przemoc wobec ofiar.
- Przestępcy introwertyczni mają trudność w nawiązywaniu bliższych relacji z dziećmi. Kontakt poprzedzający wykorzystanie ograniczają do minimum, a ich ofiarami najczęściej zostają nieznane im oraz małe dzieci.
- Najbardziej spotykani są sprawcy sadystyczni, którzy oprócz zainteresowania seksualnego dziećmi, czerpią przyjemność z zadawania bólu, mogą stosować przemoc, porwać dziecko lub posunąć się do zabójstwa ofiary.

Niezależnie od tego, czy zamiar wykorzystania seksualnego powstał wcześniej, towarzyszyło mu przygotowanie, planowanie jego popełnienia, czy też był to zamiar nagły, wykorzystywanie seksualne jest kwalifikowane jako czyn zabroniony (w zależności od regulacji przyjętych w konkretnej ustawie karnej).

## Czy można zaobserwować schematy działania sprawców?

Wykorzystanie seksualne dziecka w turystyce najczęściej kojarzy się z następującym obrazkiem: starszy mężczyzna przyjeżdża do egzotycznego kraju, udaje się do lokalnej agencji towarzyskiej, gdzie płaci za usługę seksualną, po czym wykorzystuje dziecko, a następnie wraca do swojego kraju.

Taki scenariusz choć prawdziwy, jest tylko jednym z wielu. Zjawisko wykorzystywania seksualnego dziecka w turystyce zmienia się pod wpływem globalizacji, rozwoju nowych technologii informacyjnych i komunikacyjnych, stawiając nowe wyzwania przed osobami, które mogą przeciwdziałać temu problemowi. Mówiąc o turystyce seksualnej, należy pamiętać o wielu zmiennych. Sprawcy nawiązują kontakty z dziećmi w różnych okolicznościach, robią to bezpośrednio lub z pomocą lokalnych pośredników, mogą przebywać w danym miejscu przez dłuższy lub krótszy czas, a wybierane przez nich miejscowości mogą być zarówno dużymi metropoliami, jak i małymi miasteczkami. Turyści seksualni zatrzymują się w drogich hotelach lub korzystają z jakiegokolwiek innej bazy turystycznej – coraz częściej wynajmują prywatne mieszkania, co dodatkowo sprzyja zachowaniu anonimowości.

## Czy sprawcy działają w sposób zorganizowany, czy samodzielnie?

Turyści seksualni rzadko dołączają do zorganizowanych wycieczek z przewodnikami. Działają jednak grupy przestępcze, które aranżują wyjazdy turystyczne, szczególnie dla sprawców preferencyjnych, którzy poszukują kontaktów seksualnych z małoletnimi. Sprawcy najczęściej nawiązują kontakty z pośrednikami i innymi sprawcami wykorzystywania dzieci przez Internet lub wyjeżdżają do hoteli i pensjonatów, które czerpią korzyści z umożliwiania zagranicznym seksturytom kontaktu z dziećmi. Czasem sprawcy zaczynają szukać sposobności do wykorzystania dziecka dopiero po przyjeździe na miejsce – mogą uczestniczyć w wycieczkach, będących w ofercie lokalnych biur, które w zawaolowany sposób oferują pośrednictwo w nawiązaniu kontaktów seksualnych z dziećmi.

Turyści seksualni, którzy dążą do nawiązania długofalowych relacji opartych na wykorzystywaniu dziecka, mogą być również stałymi rezydentami w danym kraju, np. pracując jako nauczyciele, wolontariusze lub przedsiębiorcy. Obcokrajowcy mieszkający za granicą czasowo lub na stałe, nie zawsze są postrzegani jako turyści, ponieważ z definicji tego słowa „turysta”, to osoba, która przebywa w danym kraju tymczasowo. ECPAT International definiuje jednak przypadki wykorzystania seksualnego dziecka przez takie osoby, jako turystykę seksualną, ze względu na fakt, że wspólnym mianownikiem jednorazowych wyjazdów i dłuższych pobytów zagranicznych jest zmiana dotychczasowego środowiska, która sprzyja poczuciu większej anonimowości sprawców i może prowadzić do krzywdzących zachowań wobec dzieci.

Przykładem na zorganizowaną formę wykorzystania dzieci może być przypadek z Gambii, gdzie holenderscy turyści zostali zatrzymani podczas wykorzystywania dziewczynek i chłopców w pokojach hotelowych. Sprawa została zaobserwowana przez jednego z gości, który podjął interwencję. Hotel, w którym doszło do incydentu, prawdopodobnie ułatwiał praktyki krzywdzące dzieci<sup>25</sup>.

Niektórzy sprawcy poszukują kontaktów z dziećmi na własną rękę, bez wsparcia zorganizowanych grup przestępczych czy lokalnych pośredników. Wraz z rozwojem turystyki (tanie linie lotnicze, lokalne agencje turystyczne, Internet), zwiększyły się możliwości łatwego podróżowania i nawiązywania przez sprawców bezpośrednich kontaktów z dziećmi.



## Co sprawia, że dzieci są szczególnie narażone na wykorzystywanie?

Dzieci – ofiary wykorzystywania seksualnego w turystyce często pochodzą z biednych rodzin. Mogą też należeć do mniejszości etnicznych, grup wysiedlonych lub innych zmarginalizowanych grup społecznych. Ofiarami wykorzystywania seksualnego są dziewczynki i chłopcy, a część ofiar mogło mieć wcześniejsze doświadczenia zaniedbania i przemocy. Małoletni, których sytuacja ekonomiczna zmusza do podejmowania prac sezonowych, są szczególnie narażeni na wykorzystywanie. Ubóstwo w krajach, będących popularnymi celami wyjazdów turystycznych, jest czynnikiem, który zwiększa ryzyko wykorzystania seksualnego dzieci przez przyjezdnych.

### Wybrane czynniki ryzyka:

- ubóstwo, w tym konieczność podejmowania pracy sezonowej i innych drobnych prac
- przynależność do grup dyskryminowanych ze względu na pochodzenie
- zaniedbanie i brak odpowiedniej opieki
- wcześniejsze doświadczenie wykorzystywania seksualnego
- sieroctwo, spowodowane między innymi HIV i AIDS
- społeczne przyzwolenie i zobojętnienie, ułatwiające wykorzystywanie seksualne dzieci
- nastawione na konsumpcjonizm postawy dorosłych, na których wzorują się dzieci
- nieodpowiednie prawo, nieskuteczne ściganie sprawców i korupcja

## Jakie są skutki komercyjnego wykorzystywania seksualnego dzieci?

Niezależnie od tego, czy dziecko pochodzi z kraju azjatyckiego, afrykańskiego czy bliższego nam kulturowo obszarowi, doświadczenie krzywdzenia może spowodować poważne, długotrwałe, a nawet zagrażające życiu skutki dla jego rozwoju fizycznego, psychicznego, duchowego, emocjonalnego i społecznego. Przemoc fizyczna pozostawia widoczne ślady, wywołuje cierpienie i poczucie strachu; przemoc psychiczna prowadzi do poczucia winy, niskiej samooceny, depresji, a w skrajnych przypadkach może zakończyć się samobójstwem. Dzieci – ofiary wykorzystania seksualnego są dodatkowo narażone na zakażenie chorobami przenoszonymi drogą płciową, w tym HIV/AIDS.

Ponadto, dzieci – ofiary wykorzystywania mogą zostać odrzucone przez lokalną społeczność i mieć trudności w ukończeniu szkoły. Rehabilitacja ofiar jest złożonym i trudnym procesem. Często dzieci – ofiary nie otrzymują wsparcia w środowisku lokalnym, są wycofane i nie uczestniczą w życiu społecznym z rówieśnikami. W rezultacie trudniej jest im wejść w dorosłe i niezależne życie.

Każdy ma obowiązek pamiętać, że podejmowanie jakichkolwiek kontaktów seksualnych z dziećmi, w tym komercyjnych i aranżowanych podczas wyjazdów turystycznych, ma poważne konsekwencje i wpływ na psychikę małych dzieci oraz jest naruszeniem podstawowych praw dziecka.

## CZY TURYSTYKA SEKSUALNA WIĄŻE SIĘ Z INNYMI FORMAMI WYKORZYSTYWANIA DZIECI?

Problem turystyki seksualnej jest powiązany z różnymi formami komercyjnego wykorzystywania dzieci, takimi jak prostytutka, pornografia, handel dziećmi i przymusowe małżeństwa.

### Turystyka seksualna a handel dziećmi

Turyści seksualni najczęściej wykorzystują dzieci, pochodzące z regionu turystycznego, do którego przyjechali. Czasami zorganizowane grupy przestępcze wywożą dzieci za granicę lub przewożą je do innych miejscowości na terenie kraju w celu wykorzystania w prostytucji.

Przykładowo, dziewczynki z Wietnamu padają ofiarą wykorzystywania w Kambodży przez tamtejszych sprawców oraz turystów zagranicznych. W Gwatemali zidentyfikowano wielu małoletnich, pochodzących z sąsiednich krajów (Salwador, Honduras, Nikaragua, Kostaryka, Belize), którzy byli wykorzystywani w gwatemalskich agencjach towarzyskich. Przypadki te podkreślają fakt, że ofiarami wykorzystania seksualnego w turystyce padają nie tylko dzieci z krajów, będących docelowym miejscem podróży sprawców<sup>26</sup>. Dzieci – ofiary handlu wewnętrznego, czyli odbywającego się na terenie jednego kraju, również mogą stać się ofiarami turystów seksualnych. Badania przeprowadzone w Kenii wykazały, że najwięcej przypadków wykorzystania dzieci w nadmorskich miejscowościach dotyczy kenijskich dzieci<sup>27</sup>.

Sytuacja dzieci – ofiar handlu i dzieci wykorzystywanych w turystyce seksualnej jest bardzo podobna: wyrwane z lokalnego środowiska i/lub kontekstu kulturowego, stają się zależne od sprawców wykorzystania (sutenerów, właścicieli agencji towarzyskich czy klientów).

Sprawcom szczególnie łatwo jest skłonić potencjalne ofiary do wyjazdu do kurortów turystycznych. Handlarze ludźmi mogą rekrutować dzieci nie tylko w celu ich wykorzystania w prostytucji, ale również do pracy przymusowej w turystyce, do żebractwa, do popełniania drobnych przestępstw; przy czym dzieci – ofiary innych form komercyjnego wykorzystania mogą być również ofiarami wykorzystania seksualnego. W Tajlandii zaobserwowano przypadki dzieci Khmerów, które rekrutowano z zamiarem wykorzystania ich w żebractwie. Dzieci żebrzące na ulicy są szczególnie łatwym celem dla turystów seksualnych, którzy nie potrzebują w takich okolicznościach pośredników do nawiązania pierwszego kontaktu.

Należy pamiętać, że sprawcy handlu dziećmi i turyści seksualni korzystają z publicznych środków transportu i ogólnodostępnej bazy turystycznej. Tym samym dzieci – ofiary komercyjnego wykorzystania są przewożone taksówkami, autobusami, pociągami, samolotami, na statkach i promach oraz przebywają w hotelach, motelach, zajazdach czy wynajmowanych mieszkaniach prywatnych.

Branża turystyczna ma szczególny obowiązek przeciwdziałania temu zjawisku poprzez wprowadzenie wewnętrznych procedur, które pozwolą rozpoznawać przypadki krzywdzenia dziecka, zgłaszać je do odpowiednich służb i tym samym zapobiegać sytuacjom wykorzystania dzieci jako ofiar – handlu lub turystyki seksualnej.

## Turystyka seksualna a pornografia

Sprawcy, a w szczególności sprawcy preferencyjni i pedofile, wytwarzają, zbierają i wymieniają się obrazami wykorzystania seksualnego dzieci. Turyści seksualni podczas swoich wyjazdów robią zdjęcia lub nagrywają filmy z udziałem dzieci w kontekście seksualnym, co łączy turystykę seksualną z problemem produkcji materiałów pornograficznych. Wyprodukowane materiały mogą następnie budzić zainteresowanie innych turystów seksualnych.

### Opisy przypadków:

*W styczniu 2007 roku w stolicy Peru, pod zarzutem współorganizowania turystyki seksualnej, zatrzymano pracownika agencji turystycznej. Oskarżony nawiązywał kontakt z dziećmi na czacie internetowym, oferując im duże kwoty w zamian za przestanie rozbieranych zdjęć. Po otrzymaniu materiału zdjęciowego, szantażował dzieci, że wyjawি sprawę, jeśli nie zgodzą się na kontakty seksualne z zagranicznymi turystami<sup>28</sup>. Wykorzystanie dzieci miało ciąg dalszy: oskarżony był członkiem sieci pedofilskiej, w której udostępniał zdjęcia, proponując następnym sprawcom kontakt z dziećmi. W momencie zatrzymania oskarżony miał przy sobie płyty CD z materiałami pornograficznymi.*

*Powyższy przypadek wskazuje na związki turystyki seksualnej z pornografią. Informacja o możliwości produkcji materiałów pornograficznych, może przyciągać innych sprawców, zainteresowanych seksualnym wykorzystaniem małoletnich.*

*Konsultanci Telefonu dla rodziców i nauczycieli w sprawie bezpieczeństwa dzieci 800 100 100 prowadzonego przez FDDS, spotykają się w swojej pracy z różnymi formami krzywdzenia dzieci.*

*O pomoc do Helpline zwróciła się mama nastoletniej dziewczynki, która nawiązała kontakt z obcokrajowcem. Dziewczynka ze względu na dobrą znajomość angielskiego porozumiewała się z mężczyzną w imieniu grupy koleżanek, z którymi wspólnie wpadły na pomysł zawarcia internetowej znajomości. Początkowo kontakt z mężczyzną był sporadyczny, potem rozmowy przeniosły się na portal Facebook.com. Z relacji mamy wynikało, że mężczyzna zaczął rozmowy od gier online i tematów ogólnych, a następnie pytał o uczucia, przeżycia dziewczynki – rozmawiali o samotności, przyjaźni i miłości. Kontaktowali się też przez telefon komórkowy i Skype. Dziewczynka utrzymywała kontakt z mężczyzną mimo sprzeciwu rodziców, szybko pojawiła się propozycja spotkania i mężczyzna zaplanował przyjazd do Polski.*

*Konsultanci udzielili wsparcia mamie, poinformowali o zasadach bezpieczeństwa i pokierowali rodziców i dziewczynkę na indywidualne spotkania z psychologiem.*

## Turystyka seksualna a przymusowe małżeństwa

Małżeństwa dzieci (poniżej 18 lat)\* mogą być formą komercyjnego wykorzystywania seksualnego, gdy pod przykrywką zawarcia małżeństwa dochodzi do transakcji, w której dorosły „kupi” dziecko w celu wykorzystania seksualnego, a rodzina uzyskuje w zamian korzyści finansowe lub materialne. Przymusowe małżeństwa dotyczą najczęściej dziewczynek wydawanych za znacznie starszych od nich mężczyzn, jednak zdarzają się przypadki wykorzystywania w ten sposób również chłopców.

Turyści seksualni podróżują do krajów, w których zawarcie takiej transakcji jest możliwe (głównie na Bliskim Wschodzie i w Azji Południowej), przez pewien czas wykorzystują dzieci za przyzwoleniem opiekunów lub rodziców, liczących na szybki zysk, po czym wracają do kraju urywając wszelki kontakt.

Turyści mogą też przyjeżdżać do danego kraju, gdzie biorą ślub lub składają obietnicę zaślubin, po czym wracają z dzieckiem do swojego kraju pochodzenia, gdzie dopuszczają się wykorzystania. Dziecko, przebywające w obcym kraju nie zna obcych realiów ani języka i jest całkowicie zależne od sprawcy wykorzystania. Takie przypadki odnotowano na Bliskim Wschodzie, w Azji i Ameryce Południowej – wiąże się one z procederem handlu dziećmi. Dlatego działania prewencyjne należy kierować nie tylko do pracowników branży turystycznej, ale również do lokalnych społeczności.

### Opis przypadku:

*Przypadki małżeństw z dziećmi odnotowano wśród turystów seksualnych, podróżujących z krajów arabskich do Hajdarabadu (miasta położonego w południowych Indiach) pod pretekstem wyjazdów leczniczych lub zwiedzania kraju. Po wykorzystaniu seksualnym dziewczynki, porzucali je lub przeprowadzali rozwód. Indyjska policja szacuje, że miesięcznie dochodzi średnio do 35 przypadków zawierania przymusowych małżeństw z dziećmi, a proceder ten nazwano „małżeństwami szejków”<sup>29</sup>.*

\* W Polsce, zgodnie z art. 10 KRiO, za zgodą sądu opiekuńczego i dla dobra nowopowstałej rodziny jest możliwe małżeństwo osoby powyżej 16. roku życia.

## CZY ROZWÓJ TURYSTYKI MA ZWIĄZEK Z PRAWAMI DZIECKA I OCHRONĄ DZIECI PRZED KRZYWDZIENIEM?

Prawa dziecka i prawa człowieka uznawane są za powszechnie obowiązujące normy, mające na celu ochronę różnych aspektów życia ludzkiego. Stanowią dziedzinę prawa konstytucyjnego i międzynarodowego, której zadaniem jest ochrona w sposób instytucjonalizowany praw jednostek oraz większych zbiorowości.

Dzieci, ze względu m.in. na potrzebę opieki i wsparcia w procesie dorastania, posiadają pewne dodatkowe, szczególne prawa. Przemysł turystyczny to jedna z najdynamiczniej rozwijających się gałęzi gospodarek wielu krajów. Dzieci, ze względu na swoją niedojrzałość, są szczególnie narażone na różne formy wykorzystania w turystyce. Mimo że Konwencja o Prawach Dziecka ustanawia 18. rok życia jako granicę dzieciństwa, to w niektórych krajach dzieci uznaje się za pełnoletnie przed osiągnięciem tego wieku. Bezpośrednim skutkiem obniżania dolnej granicy wiekowej pełnoletniości, jest osłabianie ochrony osób poniżej 18. roku życia, co powoduje niejednorodność w ich traktowaniu w różnych krajach. W konsekwencji, utrudnia to ściganie czynów związanych z turystyką seksualną na szkodę dzieci – osób w rozumieniu konwencji do 18. roku życia. Dlatego też kraje przyzwalające na kontakty seksualne osób niepełnoletnich, powinny odpowiednio ustanowić tę granicę wieku, tak aby zapewnić wszystkim dzieciom pełną ochronę przed wykorzystywaniem, a rządy wszystkich krajów, przy wsparciu branży turystycznej, powinny zwalczać turystykę seksualną.

### Czy rozwój turystyki może mieć negatywny wpływ na przestrzeganie praw dziecka?

Rozwój turystyki może mieć zarówno pozytywny, jak i negatywny wpływ na jakość i warunki życia lokalnej ludności, a w szczególności dzieci. Turystyka jest źródłem utrzymania i polepsza warunki życia, ale równocześnie może stanowić zagrożenie dla dzieci, szczególnie z ubogich rodzin, które są narażone na wykorzystanie przez turystów seksualnych.

Nagły rozwój turystyki może prowadzić do sytuacji, w których dzieci pozostają bez opieki w okolicznościach zwiększających ryzyko ich wykorzystania lub wręcz skutkować zachwianiem tradycyjnych metod utrzymania gospodarstw i zwiększeniem nierówności społecznych. Dzieci pracujące w branży turystycznej, np. w hotelach, barach czy restauracjach stykają się z zagranicznymi turystami. Wraz z nasilonym napływem turystów, proporcjonalnie zwiększa się liczba potencjalnych sprawców wykorzystania dzieci. Ryzyko negatywnego wpływu rozwoju turystyki na przestrzeganie praw dziecka,

każe zwrócić uwagę na konieczność wprowadzania procedur i standardów, mających na celu ochronę dzieci przed krzywdzeniem.

Władze poszczególnych krajów oraz sektor turystyczny mają prawny i moralny obowiązek zagwarantować wprowadzanie mechanizmów przestrzegania praw dziecka w planach rozwojowych, tak, aby skutecznie zapobiegać problemowi seksturystryki. Organizacja ECPAT International zachęca podróżujących do korzystania z usług tych firm z branży turystycznej, które przestrzegają zasad społecznej odpowiedzialności biznesu. Pytajmy pracowników hoteli, agencji turystycznych, linii lotniczych, przewoźników etc., czy ich firma przyjęła i dba o politykę przeciwdziałania wykorzystywaniu seksualnemu dzieci w turystyce – czy podpisała i realizuje zasady Kodeksu Postępowania ([www.thecode.org](http://www.thecode.org)).

## Jakie dokumenty prawne są gwarantem praw dziecka w turystyce?

W kontekście zrównoważonego rozwoju turystyki znaczące są międzynarodowe dokumenty prawne i wielostronne instrumenty tzw. miękkiego prawa. Osoby odpowiedzialne za rozwój turystyki i pracujące na rzecz ochrony praw dziecka, muszą zdać sobie sprawę, że obszary ich działań mają wspólną płaszczyznę.

### Konwencja o Prawach Dziecka

Dzieci posiadają prawo do szczególnej troski i opieki, i tak samo jak osoby dorosłe, mają zagwarantowane podstawowe prawa człowieka, w tym prawo do opieki, bezpieczeństwa, zdrowia i nauki etc. Do przestrzegania praw dziecka zobowiązały się wszystkie państwa – strony Konwencji, która jest prawnie wiążącym dokumentem ratyfikowanym obecnie przez 195 krajów. Konwencja o Prawach Dziecka Organizacji Narodów Zjednoczonych jest najważniejszym dokumentem, który gwarantuje wiele praw, mających na celu ochronę i dobro dzieci: artykuły 32, 34 i 35 chronią dzieci przed wyzyskiem ekonomicznym, wykorzystywaniem seksualnym, uprowadzeniami, sprzedażą lub handlem dziećmi; artykuły 19 i 27 chronią dzieci przed wszelkimi formami przemocy fizycznej bądź psychicznej i zaniedbaniami oraz uznają prawo każdego dziecka do poziomu życia odpowiadającego jego rozwojowi fizycznemu, psychicznemu, duchowemu, moralnemu i społecznemu.

### Międzynarodowa definicja zrównoważonego rozwoju

Zgodnie z międzynarodową definicją przyjętą przez Światową Organizację Turystyki (UNWTO)<sup>30</sup> wytyczne, w sprawie zrównoważonego rozwoju turystyki dotyczą całej branży (hotelarstwa, przewoźników, restauratorów etc.) oraz wszystkich krajów, zarówno rozwiniętych turystycznie, jak i tych, niebędących głównymi celami podróży. Zrównoważony rozwój wymaga zachowania równowagi pomiędzy kwestiami ekologicznymi, gospodarczymi oraz kulturalno-społecznymi.

Globalny Kodeks Etyki w Turystyce (UNWTO) został przyjęty w 1999 roku. Art. 2 wskazuje, że działalność turystyczna powinna w szczególności chronić prawa dzieci, a wykorzystywanie dzieci powinno być zwalczane i karane zarówno w kraju sprawcy jak i w kraju odwiedzanym.

### Konwencja Rady Europy o ochronie dzieci przed wykorzystywaniem seksualnym i niegodziwym traktowaniem w celach seksualnych, sporządzona w Lanzarote

(weszła w życie 1 czerwca 2015 roku).

Konwencja wskazuje na obowiązek Stron do wdrażania polityki mającej na celu zapobieganie wykorzystywaniu seksualnemu dzieci i niegodziwemu traktowaniu dzieci w celach seksualnych oraz do wprowadzania wewnętrznych norm i zasad służących realizacji tej polityki (art. 9).

### Wytyczne ONZ dot. biznesu i praw człowieka przyjęte w czerwcu 2011 roku rezolucją Rady Praw Człowieka ONZ nr A/HCR/17/4.

Wytyczne wskazują jakie działania podjąć, aby przestrzegać praw człowieka i minimalizować negatywne oddziaływanie.

## JAKIE DZIAŁANIA SĄ PODEJMOWANE W CELU ZWALCZANIA TURYSTYKI SEKSUALNEJ?

Podobnie jak w przypadku innych form komercyjnego wykorzystania dzieci, turystyka seksualna wymaga podjęcia złożonych działań profilaktycznych na wielu płaszczyznach.

Proceder turystyki seksualnej, niezależnie od tego czy jest wynikiem działań zorganizowanych grup przestępczych, czy indywidualnych sprawców, angażuje wiele osób. Tym samym daje szerokie pole do działań interwencyjnych i zapobiegawczych, podejmowanych przez takie organizacje jak: ECPAT International wraz z lokalnymi koalicjami, grupami i innymi organizacjami pozarządowymi, działającymi na całym świecie; lokalne i międzynarodowe służby; agencje turystyczne; hotele; instytucje rządowe, zajmujące się turystyką; przewoźnicy prywatni i państwowi oraz wszystkie inne osoby pracujące w turystyce. Współpraca wielu podmiotów – państwowych, prywatnych i pozarządowych – jest najbardziej skuteczną metodą

przeciwdziałania problemowi turystyki seksualnej.

Organizacja ECPAT International ma wieloletnie doświadczenie w przeciwdziałaniu komercyjnemu wykorzystywaniu seksualnemu małoletnich w krajach pochodzenia turystów seksualnych oraz w krajach docelowych dla tego rodzaju turystyki. ECPAT International promuje działania, które zwiększają świadomość społeczną i wrażliwość społeczną na problem komercyjnego wykorzystywania seksualnego dzieci w turystyce oraz uczą turystów i pracowników branży turystycznej, jak reagować w przypadku zaobserwowania lub stwierdzenia krzywdzących zachowań wobec dzieci.

### Jak zwiększać świadomość i wrażliwość społeczną?

Agencje turystyczne, linie lotnicze i inne firmy, działające w krajach pochodzenia turystów seksualnych mogą przeciwdziałać problemowi poprzez dystrybucję materiałów informujących o istnieniu problemu, o karalności za podejmowanie kontaktów seksualnych z małoletnimi oraz o tym, że takie zachowania poważnie naruszają prawo dziecka do prawidłowego rozwoju. Informacje mogą być przekazywane w formie broszur, ulotek, folderów, spotów video, ogłoszeń, banerów czy innych form przekazu. Wiele materiałów jest dostępnych na stronie ECPAT International: [www.ecpat.net](http://www.ecpat.net) i Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę, [www.fdds.pl](http://www.fdds.pl).

Spółeczeństwo musi sobie zdawać sprawę, że komercyjne wykorzystywanie seksualne małoletnich jest przestępstwem. Wiele krajów ściga sprawców wykorzystania seksualnego dzieci w turystyce poprzez eksterytorialne zastosowanie prawa krajowego. Turyści seksualni mogą zostać pociągnięci do odpowiedzialności karnej bezpośrednio w kraju

docelowym, w którym dopuścili się wykorzystania dziecka lub po powrocie do domu.

Informowanie o karalności za podejmowanie kontaktów seksualnych z dziećmi nie wystarczy. Turyści powinni również wiedzieć, gdzie i w jaki sposób mogą zgłaszać zaobserwowane przypadki wykorzystania dzieci przez turystów seksualnych. Osoby podróżujące mogą być świadkami nieestosownych lub zabronionych prawem zachowań, podejmowanych przez innych turystów wobec dzieci – takie przypadki można zgłosić również anonimowo, przez strony internetowe oraz telefony zaufania prowadzone przez ECPAT International lub inne organizacje czy instytucje, właściwe dla danego regionu, w tym przez policję.

Więcej informacji można znaleźć na stronach [www.reportchildsextourism.eu](http://www.reportchildsextourism.eu) i [www.stopsextourism.fdds.pl](http://www.stopsextourism.fdds.pl)

## Jakie inne działania warto podejmować?

Pracownicy branży turystycznej mają do spełnienia bardzo ważną rolę w przeciwdziałaniu komercyjnemu wykorzystywaniu dzieci w turystyce. Będąc w bezpośrednim kontakcie z osobami podróżującymi, mają szczególną możliwość promowania zasad odpowiedzialnej turystyki, przestrzegania potencjalnych sprawców przed grożącą im odpowiedzialnością karną za wykorzystanie dzieci, przyjmowania zgłoszeń od innych podróżujących o niepokojących sytuacjach lub przestępstwach, dystrybuowania materiałów informacyjnych, raportowania przypadków do lokalnej policji, ECPAT International lub lokalnych przedstawicieli ECPAT-u. Pracownicy branży turystycznej mają dostęp do danych osobowych, które mogą być wykorzystane przez policję i odpowiednie służby przy prowadzeniu dochodzenia w przypadkach zaistnienia przestępstwa na szkodę dziecka.

W związku ze wspomnianą specyfiką branży turystycznej, niektóre firmy przygotowują pracowników do reagowania i zapobiegania przypadkom wykorzystywania dzieci. Szkolenia obejmują kwestie teoretyczne, praktyczne i prawne omawiane w kontekście

społecznej odpowiedzialności biznesu. Pracownicy, którzy ukończyli takie szkolenia są lepiej przygotowani do rozpoznawania i reagowania na przypadki seksualnego wykorzystywania małoletnich.

Szkolenia pracowników są częścią Kodeksu Postępowania – międzynarodowego narzędzia, które ma na celu przeciwdziałanie komercyjnemu wykorzystywaniu seksualnemu dzieci w turystyce. Więcej o Kodeksie Postępowania w następnym rozdziale.

Branża turystyczna coraz częściej angażuje się w działania, które mają zapobiegać wykorzystywaniu seksualnemu dzieci w turystyce i zabiera oficjalne stanowiska w debacie publicznej. Przykładem mogą być deklaracje podpisane przez Międzynarodowe Zrzeszenie Przewoźników Powietrznych (*International Air Transport Association = IATA*), Federację Młodzieżowych Organizacji Turystycznych (*Federation of International Youth Travel Organisations = FIYTO*) czy Europejską Federację Związków Biur Podróży (*Group of National Tour Operators' Associations within the European Union = ECTAA*).

## Czym jest Kodeks Postępowania?

*(The Code of Conduct for the Protection of Children from Sexual Exploitation in Travel and Tourism)*

Kodeks Postępowania to narzędzie realizujące społeczną odpowiedzialność biznesu. Jego celem jest podniesienie świadomości społeczeństwa na temat problemu wykorzystywania seksualnego dzieci w turystyce oraz inicjowanie i wdrażanie działań, które przeciwdziałają tej formie krzywdzenia małoletnich. Organizacja pozarządowa pod nazwą The Code of Conduct powstała w 1998 roku z inicjatywy ECPAT Sweden, przy wsparciu UNICEF oraz Światowej Organizacji Turystyki (UNWTO). W 2012 roku siedzibę organizacji przeniesiono z Nowego Jorku do Bangkoku. Dotychczas ponad 1000 firm z 44 krajów podpisało Kodeks Postępowania i tym samym zobowiązało się wypełniać sześć kryteriów Kodeksu. Pierwszą firmą w Polsce, która podpisała Kodeks Postępowania jest Grupa Orbis (2012 rok). **Inicjatywa wdrożenia Kodeksu została objęta honorowym patronatem Komendy Głównej Policji.** Więcej informacji na stronie: [www.fdXg.pl](http://www.fdXg.pl)



Kodeks Postępowania zobowiązuje branżę turystyczną do:

1. Ustanowienia polityki korporacyjnej mającej na celu przeciwdziałanie komercyjnemu wykorzystywaniu seksualnemu dzieci.
2. Prowadzenia szkoleń dla personelu na temat ustanowionej przez firmę polityki i wprowadzonych wewnętrznych procedur postępowania. Szkolenia obejmują personel pracujący w kraju pochodzenia oraz w krajach, do których turyści wyjeżdżają w celach turystyki seksualnej.
3. Wprowadzania w umowach z podwykonawcami klauzul potępiających ten proceder oraz informujących o działaniach podejmowanych przeciwko turystyce seksualnej.
4. Opracowania i dystrybuowania wśród pracowników oraz klientów materiałów uwrażliwiających na problem (broszur, ulotek, katalogów, spotów filmowych, informacji zamieszczanych w Internecie etc.)
5. Informowania o problemie i prowadzonej przez firmę polityce współpracujące firmy, organizacje i instytucje, np. policję, taksówkarzy, właścicieli barów czy restauracji.
6. Składania corocznego sprawozdania na temat wdrażanej polityki; raport jest składany organizacji The Code of Conduct.

*W każdym kraju, gdzie promowana jest misja The Code of Conduct powoływany jest lokalny przedstawiciel (Local Code Representative). Jest to organizacja pozarządowa zaangażowana w zwalczanie komercyjnego wykorzystywania seksualnego dzieci, zrzeszona w sieci ECPAT International.*

*Jej rolą jest wspieranie merytoryczne grup hotelarskich, agencji turystycznych i innych instytucji działających w branży turystycznej we wdrażaniu zasad zawartych w Kodeksie Postępowania.*

*Kodeks Postępowania jest narzędziem rekomendowanym przez UNICEF oraz Światową Organizację Turystyki (UNWTO). Więcej informacji o Kodeksie: [www.thecode.org](http://www.thecode.org)*

Funkcję lokalnego przedstawiciela Kodeksu Postępowania w Polsce pełni oficjalnie Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę. Jeżeli Państwa firma jest zainteresowana podpisaniem Kodeksu, prosimy o kontakt: [www.fdds.pl](http://www.fdds.pl) lub email: [kodeks@fdds.pl](mailto:kodeks@fdds.pl).

## W jaki sposób egzekwować prawo?

Przepisy prawne pozwalające na ściganie sprawców wykorzystania seksualnego małoletnich w turystyce, mają zasadnicze znaczenie w przeciwdziałaniu temu problemowi. Na ich podstawie sprawca może być aresztowany, sądzony i skazany przez władze kraju, na terenie którego doszło do popełnienia przestępstwa lub po powrocie, za czyny popełnione poza granicami swojego kraju.

### Prawo w kraju popełnienia przestępstwa

Definicje przestępstw na tle seksualnym popełnianych na szkodę dzieci mogą się różnić w poszczególnych krajach. Mimo tego zróżnicowania, ECPAT International rekomenduje przede wszystkim oskarżenie i osądzenie sprawcy według przepisów obowiązujących w miejscu popełnienia przestępstwa i przez organy wymiaru sprawiedliwości w tym właśnie kraju. Rekomendację tę uzasadnia się tym, że prowadzenie postępowania karnego w miejscu popełnienia czynu nie wymaga organizowania podróży świadków i medyków sądowych do kraju pochodzenia sprawcy; oszczędza dzieciom – ofiarom, które mogłyby zostać wezwane do złożenia zeznań, stresu dalekiej podróży, a ponadto upraszcza kwestie biurokratyczne, co w rezultacie skraca czas prowadzonego postępowania karnego i zwiększa szanse na skazanie sprawcy.

Jednak prawo krajowe może być niejasno sformułowane, zawierać luki prawne lub nie obejmować szczególną ochroną dzieci – ofiar wykorzystywania seksualnego. Dlatego w przypadku niemożności realizacji postępowania w kraju popełnienia przestępstwa, ECPAT rekomenduje odwołanie się do umów o ekstradycję i eksterytorialne zastosowanie prawa z kraju pochodzenia sprawcy. Możliwość zastosowania prawa krajowego eksterytorialnie zapobiega powstawaniu tzw. „seksualnych rajów”, na terenie których wykorzystywanie dzieci pozostawałoby bezkarne. Należy jednak pamiętać, że współpraca na poziomie międzynarodowym, prowadzona z perspektywy odmiennych kontekstów kulturowych organów ścigania, stanowi utrudnienie dla sprawnego postępowania.

Równocześnie w krajach, w których są ograniczone zasoby ludzkie, gdzie istnieje ryzyko wystąpienia działań korupcyjnych i brakuje możliwości przeprowadzenia profesjonalnej ekspertyzy lub co ważne, brakuje woli politycznej – stosowanie wyłącznie prawa krajowego z miejsca popełnienia przestępstwa i prowadzenie postępowania w tym miejscu, może zaszkodzić dobru prowadzonego postępowania, uniemożliwić skazanie sprawcy, a w rezultacie narazić kolejne dzieci na wykorzystanie.

#### Opis przypadku:

*W 2006 roku obywatel Belgii, który był już wcześniej karany za przestępstwa seksualne, został skazany za wykorzystywanie seksualne dzieci w Kambodży. Mężczyznę zatrzymano w pokoju hotelowym w Phnom Penh z 13-letnim chłopcem, którego wykorzystywał od ponad trzech lat w zamian za wsparcie finansowe, jakie przekazywał jego rodzinie. Sprawa mogła trafić do sądu w Belgii, jednak została wszczęta w Kambodży, zgodnie z tamtejszym Kodeksem postępowania w sprawach dotyczących przestępstw przeciwko wolności seksualnej i obyczajowości. Sprawca został skazany na 18 lat pozbawienia wolności – najwyższą możliwą karę przewidzianą za popełnione przestępstwo<sup>31</sup>.*

## Prawo krajowe stosowane eksterytorialnie

Prawo krajowe może być stosowane eksterytorialnie, jeżeli sprawca wraca do kraju, a za granicą dopuścił się przestępstwa, za które powinien być pociągnięty do odpowiedzialności karnej. Jest to jedno z najważniejszych narzędzi prawnych, zwiększających skuteczność w zwalczaniu komercyjnego wykorzystywania seksualnego dzieci w turystyce.

Możliwość zastosowania prawa krajowego eksterytorialnie jest szczególnie istotna w przypadkach, kiedy do popełnienia przestępstwa doszło w kraju, gdzie wymiar sprawiedliwości jest mało skuteczny lub skorumpowany. Świadomość, że za popełnione przestępstwo sprawcy mogą odpowiadać w kraju pochodzenia i w kraju docelowym, jest dodatkowym czynnikiem, który może odwieść potencjalnych sprawców od przestępstwa.

Wiele krajów posiada system prawny, który pozwala ścigać sprawców przestępstw popełnionych również poza granicami kraju. Wymóg zasady zachowania podwójnej karalności, która oznacza, że czyn musi być uznawany za przestępstwo zarówno w kraju, w którym został popełniony, jak i w kraju pochodzenia sprawcy, gdzie wszczęto postępowanie – nadal

obowiązuje w wielu krajach. Sprawy eksterytorialne wymagają dużego nakładu pracy organów ścigania, a czasem wiążą się z koniecznością podjęcia przez funkcjonariuszy policji czynności dochodzeniowych w kraju popełnienia przestępstwa oraz przyjazdem świadków do kraju pochodzenia sprawcy w celu złożenia zeznań.

Niestety, nie wszystkie kraje stosują swoje prawo krajowe eksterytorialnie, a tylko nieliczne mając taką możliwość, podejmują postępowanie. Dlatego, biorąc pod uwagę szybko rozwijający się przemysł turystyczny przy równoczesnym nasilającym się rozwarstwieniu społecznym, wszystkie kraje powinny podjąć wszelkie możliwe starania, żeby zapewnić możliwość ścigania tego typu przestępstw popełnionych za granicą przez swoich obywateli.

### Opis przypadku:

*W 2005 roku obywatel USA, Lester Christian Weber, zaplanował wyjazd do Kenii w celu nagrania materiałów pornograficznych z udziałem dzieci. Filmy i zdjęcia zostały znalezione przez funkcjonariuszy policji, po jego powrocie do kraju. Postępowanie było prowadzone przy współpracy służb amerykańskich i kenijskich. Weber został aresztowany, oskarżony i skazany na 25 lat pozbawienia wolności<sup>32</sup>.*

## CO MOŻE ZROBIĆ KAŻDY Z NAS?

Turystyka seksualna jest poważnym naruszeniem praw dziecka. Niezależnie od pełnionej roli: turysty, podróżnika, pracownika branży turystycznej etc., warto kierować się kilkoma podstawowymi zasadami:

1. Wybierać firmy, które wprowadziły politykę przeciwdziałania wykorzystywaniu małoletnich w turystyce, np. te, które podpisały Kodeks Postępowania.
2. Jeżeli firmy, z których usług Państwo korzystają nie wprowadziły takiej polityki, warto je zachęcić do podjęcia działań w ramach społecznej odpowiedzialności biznesu.
3. Zapoznać się ze stroną internetową ECPAT International ([www.ecpat.net](http://www.ecpat.net)) i stroną Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę ([www.fdds.pl](http://www.fdds.pl)).
4. Informować inne osoby o problemie wykorzystywania dzieci w turystyce seksualnej.
5. Wspierać organizacje pozarządowe, które przeciwdziałają problemowi.
6. Zgłaszać podejrzenia wykorzystania małoletnich na policję, lokalnym władzom i odpowiednim organizacjom. Od 2014 roku można zgłaszać niepokojące sytuacje przez międzynarodową stronę [www.reportchildsextourism.eu](http://www.reportchildsextourism.eu) i [www.stopseksturystyce.fdXg.pl](http://www.stopseksturystyce.fdXg.pl)

### W jakich sytuacjach należy reagować?

Poniżej przedstawiamy kilka przykładowych sytuacji, które wymagają reakcji ze strony świadka i zgłoszenia zdarzenia odpowiednim władzom. Należy pamiętać, że problem komercyjnego wykorzystywania seksualnego dzieci w turystyce jest bardzo złożony, dlatego poniższe przykłady nie wyczerpują różnorodnych sytuacji i okoliczności, w których może dojść do krzywdzenia dziecka.

- a) Turysta, który wykorzystuje seksualnie dziecko: zachowuje się w sposób niewłaściwy, przekraczający społecznie przyjęte normy kontaktu, np. cielesnego z dzieckiem lub namawiający dziecko do podjęcia niewłaściwych zachowań o charakterze seksualnym.  
Osoba pośrednicząca w wykorzystaniu dziecka: opiekun dziecka lub każda inna osoba, która proponuje turystyce nawiązanie kontaktu z dzieckiem – „udostępnienie” małoletniego do kontaktów seksualnych.
- b) Turysta, który poszukuje kontaktów seksualnych z dziećmi: stara się znaleźć sposób na nawiązanie kontaktów seksualnych z małoletnimi, może robić wywiad wśród pracowników hoteli, agencji turystycznych, barmanów, kelnerów etc. lub poszukiwać samodzielnie takich możliwości w agencjach towarzyskich, salonach masażu etc.
- c) Firma z branży turystycznej (np. hotel, agencja turystyczna etc.), która toleruje przypadki wykorzystywania dzieci: jeżeli pracownicy nie sprawdzają wieku chłopców i dziewczynek przyprowadzanych do hotelu przez turystów (a wiadomo, że dzieci te nie mają bliskich związków rodzinnych z turystą), to mogą pośrednio przyczynić się do wykorzystywania seksualnego małoletnich. Jeżeli pracownicy branży turystycznej w jakikolwiek sposób pomagają turystom seksualnym nawiązać kontakt z dziećmi, to ich zachowanie należy zgłosić na policję.

## Jeżeli masz podejrzenie lub zaobserwowałeś sytuację wykorzystania dziecka – zgłoś sprawę

Zgłaszając sprawę, jeżeli jest to możliwe, należy podać policji:

- a) Imię i nazwisko podejrzanego lub sprawcy,
- b) Kraj pochodzenia albo numer dokumentu tożsamości,
- c) Opis wyglądu podejrzanego lub sprawcy,
- d) Datę i miejsce zajścia,
- e) Rodzaj miejsca, w którym doszło do wykorzystania, np. hotel,
- f) Wszystkie inne informacje, które w danej sytuacji mogą pomóc w ujęciu sprawcy i pociągnięciu go do odpowiedzialności.

Pracownicy branży turystycznej w swojej pracy mogą stykać się z potencjalnymi sprawcami i z rzeczywistymi sprawcami wykorzystania dzieci. Zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa wobec dziecka, zagrożeniu jego dobra lub podejrzeniu demoralizacji osoby do 18 roku życia, jest ich społecznym obowiązkiem:

### **art. 304 Kodeksu postępowania karnego**

*Każdy dowiedziawszy się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu ma społeczny obowiązek zawiadomić o tym prokuratora lub Policję.*

### **art. 4 §1 Ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich**

*(dotyczy osób do 18 r.ż., wobec których istnieje podejrzenie prostytuowania się, demoralizacji)*

*Każdy, kto stwierdzi istnienie okoliczności świadczących o demoralizacji nieletniego, w szczególności naruszanie zasad współżycia społecznego, popełnienie czynu zabronionego, systematyczne uchylanie się od obowiązku szkolnego lub kształcenia zawodowego, używanie alkoholu lub innych środków w celu wprowadzenia się w stan odurzenia, uprawianie nierządu, włóczęgostwo, udział w grupach przestępczych, ma społeczny obowiązek odpowiedniego przeciwdziałania temu, a przede wszystkim zawiadomienia o tym rodziców lub opiekuna nieletniego, szkoły, sądu rodzinnego, Policji lub innego właściwego organu.*

**Dzieci są naszą przyszłością, pomóż nam je chronić!**

[www.thecode.org](http://www.thecode.org)

[www.fdXg.pl](http://www.fdXg.pl)

[www.reportchildsextourism.eu](http://www.reportchildsextourism.eu)

[www.stopseksturystyce.fdXg.pl](http://www.stopseksturystyce.fdXg.pl)

## Przypisy

- <sup>1</sup> AP, *Sexual Exploitation of Minors Taints Colombia's Caribbean Tourist City*, 2007.
- <sup>2</sup> Columbia News, [www.colombiareports.com/colombia-news/news/15627-child-prostitution-not-more-common-in-cartagena-but-more-recognized-unicef.html](http://www.colombiareports.com/colombia-news/news/15627-child-prostitution-not-more-common-in-cartagena-but-more-recognized-unicef.html), 2011.
- <sup>3</sup> UNICEF and the Government of Kenya, Jones, Sara, *The Extent and Effect of Sex Tourism and Sexual Exploitation of Children on the Kenyan Coast*, 2006.
- <sup>4</sup> Daily Nation, *Kenya's Sex Tourism Slowly Blossoming and Remains Unabated*, [www.issafrica.org/index.php?link\\_id=5&slink\\_id=2888&link\\_type=12&slink\\_type=12&tmpl\\_id=3](http://www.issafrica.org/index.php?link_id=5&slink_id=2888&link_type=12&slink_type=12&tmpl_id=3)
- <sup>5</sup> UNICEF and the Government of Kenya, *The Extent and Effect of Sex Tourism and Sexual Exploitation of Children on the Kenya Coast*.
- <sup>6</sup> Ghana NGO Coalition on the Rights of the Child, *Commercial Sexual Exploitation of Children in Tourism and Its Implications for the HIV/AIDS Pandemic in Ghana – the boy–child in focus*, 2006.
- <sup>7</sup> One World, *Paradise for pedos*, 2012.
- <sup>8</sup> US Department of State, Bureau of Democracy, Human Rights, and Labor, *Country Reports on Human Rights Practices*, 2006.
- <sup>9</sup> Child Sex Tourism in the Philippines, [www.diversitydiaries.com/2012/03/02/special-sbs-report-child-sex-tourism-in-the-philippines](http://www.diversitydiaries.com/2012/03/02/special-sbs-report-child-sex-tourism-in-the-philippines), 2012.
- <sup>10</sup> US Department of State, Bureau of Democracy, Human Rights, and Labor, *Country Reports on Human Rights Practices*, 2012.
- <sup>11</sup> ECPAT International, *Global Monitoring status of action against commercial sexual exploitation of children, Mongolia*, [www.ecpat.net/El/Pdf/A4A\\_II/A4A\\_V2\\_EAP\\_MONGOLIA.pdf](http://www.ecpat.net/El/Pdf/A4A_II/A4A_V2_EAP_MONGOLIA.pdf)" 2011.
- <sup>12</sup> Helsingin Sanomat, *Finnish Court Imposes Heavy Fine on Man Using Services of Child Prostitutes in Russia*, 2001.
- <sup>13</sup> ECPAT International & Tjurukanova, Rusakova and Shakina, *Analysis of the Situation and Institutions in the Field of Commercial Sexual Exploitation of Children (CSEC) and Counter-CSEC Activities in Russia*, 2003.

- <sup>14</sup> ECPAT International, *Global Monitoring status of action against commercial sexual exploitation of children*, Czech Republic, 2012.
- <sup>15</sup> Światowa Organizacja Turystyki, *UNWTO Tourism Highlights*, 2012.
- <sup>16</sup> ECPAT International, *Global de Suivi de la mise en oeuvre des actions de lutte contre l'exploitation sexuelle des enfants à des fins commerciales*, France, [www.ecpat.net/EI/Pdf/A4A\\_II/A4A\\_V2\\_EU\\_FRANCE.pdf](http://www.ecpat.net/EI/Pdf/A4A_II/A4A_V2_EU_FRANCE.pdf) , 2011.
- <sup>17</sup> ECPAT International, *Global Monitoring status of action against commercial sexual exploitation of children*, Germany, [www.ecpat.net/EI/Pdf/A4A\\_II/A4A\\_V2\\_EU\\_GERMANY.pdf](http://www.ecpat.net/EI/Pdf/A4A_II/A4A_V2_EU_GERMANY.pdf), 2012.
- <sup>18</sup> Ministerstwo Sportu i Turystyki, [www.msport.gov.pl/statystyka-turystyka](http://www.msport.gov.pl/statystyka-turystyka), Warszawa, 2015.
- <sup>19</sup> J. Kurzępa, *Młodzież z pogranicza – „świnki”, czyli o prostytucji nieletnich*, Kraków 2010.
- <sup>20</sup> ECPAT International, *Global Monitoring status of action against commercial sexual exploitation of children*, Ukraine, 2011.
- <sup>21</sup> Światowa Organizacja Turystyki, *UNWTO Tourism Highlights*, 2012.
- <sup>22</sup> Organizacja ECPAT International jest świadoma dyskusji toczących się w kręgach psychologów i lekarzy na temat kategoryzowania pedofilii jako choroby lub patologii. Jednak na potrzeby niniejszej broszury, proponuje powyższy podział, aby wskazać pewne schematy zachowań krzywdzących dzieci w wieku przedpokwitaniowym.
- <sup>23</sup> The Protection Project, *International Child Sex Tourism: Scope of the Problem and Comparative Case Studies*, 2007.
- <sup>24</sup> CPA and Terre des Hommes Netherlands, *Gambia the Smiling Coast: A Study of Child Sex Tourism and the Involvement of Dutch Tourists*, 2003.
- <sup>25</sup> Afrol News, *Europeans Involved in Gambian Child Sex Tourism*, [www.afrol.com/html/News2003/gam001\\_sex\\_tourism.htm](http://www.afrol.com/html/News2003/gam001_sex_tourism.htm), 2003.

- <sup>26</sup> Casa Alianza, *Casa Alianza Investigation Finds Hundreds of Girls Trafficked in Guatemala*, [www.comminit.com/baseline/baseline2004/baseline-351.html](http://www.comminit.com/baseline/baseline2004/baseline-351.html), 2004.
- <sup>27</sup> UNICEF and the Government of Kenya, Jones, Sara, *The Extent and Effect of Sex Tourism and Sexual Exploitation of Children on the Kenyan Coast*, 2006.
- <sup>28</sup> Correro, *Detienen a sujeto que ofrecía menores a extranjeros*, [www.correoperu.com.pe/paginas\\_notas.php?nota\\_id=41459&seccion\\_nota=5](http://www.correoperu.com.pe/paginas_notas.php?nota_id=41459&seccion_nota=5) [www.correoperu.com.pe/paginas\\_notas.php?nota\\_id=41459&seccion\\_nota=5](http://www.correoperu.com.pe/paginas_notas.php?nota_id=41459&seccion_nota=5)
- <sup>29</sup> Katyal, Anita, *Hyderabad's International Bride Bazaar. Voiced Unabridged: the E-Magazine on Women and Human Rights Around the World*, [www.voices-unabridged.org/article.php?id\\_article=188&numero=12](http://www.voices-unabridged.org/article.php?id_article=188&numero=12), 2007.
- <sup>30</sup> UN WTO, [www.unwto.org/frameset/frame\\_sustainable.html](http://www.unwto.org/frameset/frame_sustainable.html)
- <sup>31</sup> Thul, Prak Chan, *Gillison, Douglas, Belgian Gets 18 Years for Sex With Underage Boy*, "The Cambodia Daily", 2006.
- <sup>32</sup> The Protection Project, *International Child Sex Tourism: Scope of the Problem and Comparative Case Studies*, 2007.

#### PUBLIKACJE FUNDACJI DAJEMY DZIECIOM SIŁĘ

*Komercyjne wykorzystywanie seksualne dzieci. Pytania i odpowiedzi*, broszura informacyjna ECPAT International, Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę (dawniej Fundacja Dzieci Niczyje), 2011.

*Komercyjne wykorzystywanie dzieci, Dziecko krzywdzone*, Nr 33 (4), Kwartalnik Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę, [www.dzieckokrzywdzone.fdds.pl](http://www.dzieckokrzywdzone.fdds.pl), 2010

*Problem handlu dziećmi w Polsce i na świecie. Charakterystyka zjawiska i regulacje prawne*, broszura Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę, 2012.

*Komercyjne wykorzystywanie dzieci. Dziecko krzywdzone*, Vol. 13 Nr 1, Kwartalnik Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę, [www.dzieckokrzywdzone.fdds.pl](http://www.dzieckokrzywdzone.fdds.pl), 2014.





Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę  
ul. Walecznych 59  
03-926 Warszawa  
Tel: + 48 22 616 02 68  
Fax: + 48 22 616 03 14  
[fdds@fdds.pl](mailto:fdds@fdds.pl)  
[kodeks@fdds.pl](mailto:kodeks@fdds.pl)  
[www.fdds.pl](http://www.fdds.pl)



**Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę**

ul. Walecznych 59  
03-926 Warszawa  
Tel: +48 22 616 02 68  
Fax: + 48 22 616 03 14  
biuro@fdds.pl  
www.fdds.pl



**ECPAT International**

328/1 Phayathai Road  
Ratchathewi, Bangkok  
10400 TAJLANDIA  
Tel: + 662 215 33 88, 662 611 0972  
Fax: + 662 215 82 72  
info@ecpat.net  
media@ecpat.net  
www.ecpat.net